

CESTY A CÍLE

ROČNÍK VIII.

LISTOPAD 1930

ČÍSLO 9.

Norbert F. Čapek:

V boji o českou upřímnost.

K nastávajícímu sčítání lidu Česká obec sokolská ukládá každému členu, aby se snažil uvést svou příslušnost církevní ve shodě s vlastním náboženským přesvědčením.

Je-li řeč o náboženství, mělo by to značit nejopravdovější upřímnost. Bohužel, snad nikde tolik neupřímnosti se nevyskytuje, jako ve spojení s tím, čemu se u nás říká přiznání se k svému náboženskému přesvědčení. Jak mnoho Sokolů, až budou vyplňovati sčítací archy, uvede svou příslušnost církevní ve shodě s vlastním náboženským přesvědčením? A jak mnoho těch ostatních? U Sokolů nutno počítati s vyšší mravní úrovní než je průměr. Jestli však bychom vzali jen průměr, pochybuji, že se najde v Čechách a na Moravě deset procent z celkového počtu obyvatelstva, kteří uvedou církevní příslušnost ve shodě se svým přesvědčením. Církve ani v nejmenším o to nestojí, aby se tak dělo, protože by to značilo pro ně pohromu.

Aby člověk mohl poctivě a ve shodě se svým přesvědčením přihlásit svoji církevní příslušnost, k tomu je především zapotřebí, aby znal, co u nás různé, státem uznané církve a náboženské společnosti učí (jiné nepřicházejí v úvahu, protože je stát neuznává).

U katolické církve je dost snadno se dozvědět, čemu učí. Kdyby jen ti se přihlásili ku katolické církvi, kteří všemu věří, co ona k věření předkládá, zbylo by jich v církvi pramálo. Byla by jen jistá třída lidí s jistou úrovní, kterou nebudeme blíže popisovat. To nejmenší, co by každý měl věřit, kdo ke katolictví se hlásí, je víra v neomylnost papežů a že jsou oni jedinými zástupci božími na zemi a náměstkové Ježíše. A dále každý poctivý

CESTY A CÍLE

katolíků musí věřit, že kněz u oltáře proměňuje podstatu hostie v skutečné živé tělo Páně, jemuž se má vzdávati božská pocta.

U církví evangelických s jejich různými českobratrskými značkami není laikovi tak snadno poznati, čemu učí, jednak proto, že si příliš navzájem odporují a jednak před veřejností rádi užívají moderních frází pokrokovosti, které jsou v rozporu s jejich nejzákladnějším učením. Kromě věcí, které mají společné s katolictvím a které jsou v zásadním rozporu s vědeckým myšlením (narození z panny, těla z mrtvých vstání a jiné), drží učení o naprosté zkaženosti každého člověka i nemluvněte následkem božího prokletí pro hřích prvních rodičů. Dále drží, že jen škrze krvavou obětí Kristovu nechal se Bůh usmířit a těm, kteří uvěří, z milosti dává spasení, zatím co nevěřící jsou odsouzeni k věčnému trápení v pekle.

Jako mají katolíci svého neomylného papeže, tak mají evangelici svoji neomylnou bibli. Až do nedávna byla u nich bible absolutně a doslova božím zjevením. Dnes po velkém rozmachu přírodních věd a srovnávacích dějin náboženských vzdělání evangelických theologů vyslovují se o neomylnosti bible opatrněji. Největší nedostatek i těch pokrokovějších obhájců bible jeví se však v tom, že nepovědí jasně a bez vytáček, jak má věřící člověk rozeznávat mezi tím, co v bibli připadá na účet nevědomosti a pověřivosti jejích pisatelů a co je tím skutečným božím zjevením, když i věci ryze náboženské, jako je představa Boha, (který v bibli na př. poroučí zabíjet i nemluvnata), je s dnešním mravním cítěním neslučitelná. Ještě hůř se to má s pojmy výlučně mravními. Z bible lze ospravedlnit každou výbojnou válku, týrání a zabíjení zajatců, otrokářství a mnohé jiné věci, které dnes ani nejbezbožnější člověk by v slušné společnosti nemohl zastávat. Bible jako dokument starověké náboženské literatury má velikou cenu, ale jako boží zjevení a jako pravidlo víry a života je ve svém celku nepřijatelná i pro většinu českých evangelíků, kteří přes to budou dále se přiznávat k „biblickému učení“.

*

Unitáři jsou u nás jediní náboženští lidé, kteří od bible nevycházejí, ale hledí na ni kriticky jako na každou lidskou knihu. Co uznají za dobré, to ocení spolu s dobrými prvky všech lidských tradic náboženských. To ostatní kladou na roveň všem zkazkám,

kteří lidstvo na cestě svého vývoje odložilo do říše pověr a bájí.

V tomto i jiném ohledu, pokud se týká ideových základů, mají čeští unitáři na své straně (vyjímaje profesory theologie) téměř všechny myslící a vzdělané Čechy, kteří cítí nábožensky. Kdyby se všichni upřímně snažili uvést svou příslušnost církevní ve shodě s vlastním náboženským přesvědčením, stalo by se unitářství i formálně náboženstvím české inteligence, pokud je vůbec náboženská.

Zatím se tak nestane. Proč? Předně je mnoho těch, kteří nikdy řádně neprozkoumali, co fakticky je ideovým základem církve, ku které se hlásí. Za druhé nevědí téměř nic o unitářích, protože uvědomovací práce je teprve v začátcích. Avšak ani tenkrát, kdyby je uvědomovací práce už byla zasáhla, nepostačilo by to, protože velkou většinu našich lidí beztak nevíže k církvím ryzí náboženské přesvědčení. Zpravidla jejich ducha spoutaly ohledy rodinné, sociální nebo hospodářské a návyk, podepřený lhostejností. Z nedostatku uvědomění nebo charakteru neb obojího budou dále celé miliony uváděti do sčítacích archů svoji církevní příslušnost v rozporu s vlastním přesvědčením.

Jak málo u nás církevní příslušnost odpovídá vlastnímu přesvědčení, o tom mezi jiným svědčí známý fakt, že většina kostelů zeje prázdnotou. Často i nově vystavené kostely zejí prázdnotou, jak jsme se nejednou přesvědčili. Není tu rozdílu mezi katolickými a evangelickými chrámy. Do kostela, ku kterému je přifařeno 2000 duší, přijde jich třeba k bohoslužbám málo přes dvacet nebo i méně. A pro těch dvacet lidí vydržuje stát faráře, přispívá na kostel a na jiné církevní potřeby.

Slíbená odluka církve a státu provádí se tím způsobem, že se církvím každý rok několik milionů přidá. Dnes už jsme tak daleko, že v státním rozpočtu na rok 1931 je na potřeby kultu 107,520.000 Kč, na vzdělání kněžstva 2,917.481 Kč, na platy katechetů 156,960.000 Kč, úhrnem na vydržování církví 267,337.481 Kč. — Tyto obnosy nedává stát z nějakých přebytků, nýbrž z daní těch nejdrobnějších lidí, které se často vymáhají exekucí, třeba s ohrožením jejich existence. V pražské všeobecné nemocnici už po leta je nedostatek postelí, takže bývá denně 10—15 pacientů uloženo na zemi. A co jiných nedostatků a béd bychom mohli uvést, kde pro nedostatek peněz lidé hynou tělesně a duševně. Jaké jsou nedostatky v školství! Jak ubohá je bytová péče! Jak mnoho invalidů, vdov a sirotků trpí nedostatkem! Jak chudí

CESTY A CÍLE

učňové, studenti a nezaměstnaní dělníci se musí probíjet! Jaký je nedostatek útulků, ozdravoven, zdravých a slušných společenských domů, atd. Jen si představme, co by se dalo vše pořídit za 267 milionů Kč ročně!

Kdo je vinen? Vinu nesou ti neuvědomělí, neupřímní a neteční jedinci, kteří zůstávají v státě vydržovaných církvích, i když nevěří, a tak dávají kněžím záminku, aby od státu vymáhali peníze k stavění kostelů, které zůstanou prázdné a k placení velké armády těch, kteří mají na tom zájem, aby se stát nezmodernisoval, a škodlivý poměr mezi církví a státem trval k velké škodě státu a k ještě větší škodě samotného náboženství.

*

Osudnější než škody hospodářské jsou škody mravní, zaviněné tímto stavem neupřímnosti. Náboženství, stojí-li vůbec za něco, musí budit mravní odvahu, obětavost a krajní opravdovost. Zač ale stojí takové náboženství, které člověka nic nestojí? Jak si může někdo vážit náboženství, pro které nemusí přinášet oběti a které mu vydržuje světský stát, tak jako vydržuje vojsko a žaláře! Kdyby si každý musel své náboženství platit, bylo by víc upřímnosti, neboť by každý se rozhodl tak či onak, a když by cenil své vlastní přesvědčení, stával by se i jeho celý charakter pevnější a krásnější.

Karel Hašpl:

Náboženství a životní úspěch.

V posledních čtyřech letech bylo mi popráno pozorovati a studovati značný počet světových kultur, ze kterých se tvoří kultura americká. Na cestách po tomto rozsáhlém území (které jsem se svojí chotí třikrát procestoval od Západu k Východu, od Kanady až k Mexiku), všiml jsem si důkladně náboženství různých národnostních skupin a jak se jeví v charakteru a životním úspěchu jedinců. Měl jsem příležitost sledovati tyto jedince v továrnách, topárnách, dolech, farmách, v různých obchodech, mezi řediteli podniků, ve školách a na universitách.

V New Yorku byl jsem po prvé v sprostředkovatelnách práce upozorněn na zdánlivě nepatrnou věc. Dříve nežli učinili záznam uchazeče, poznamenali si jeho národnost a náboženskou přísluš-

nost. Když jej později přijímali do práce, divil jsem se, že pro některé práce přijímali jen katolíky a v jiných případech katolíky vylučovali. A tak bylo i s jinými náboženstvími. Na otázku, proč se tak děje, odpověděli mi, že podle jejich zkušeností úspěch v zaměstnání velmi souvisí s náboženským vyznáním.

Od této chvíle dával jsem velmi bedlivý pozor na souvislost mezi zaměstnáním a náboženskou příslušností, kdekoli jsem se octl buď jako zaměstnaný nebo pozorovatel. Na příklad, shledal jsem, že v topírnách železářských podniků v Pensylvanii a v cukrovarech v Kalifornii byli vesměs zaměstnáváni katoličtí Španělové, Italové, Poláci, Francouzové, a několik Čechoslováků. Vedle těchto katolíků byl tam značný počet černochoů baptistů, kteří patří k evangelíkům. Tito lidé, polonazí, přikládali uhlí do rozžhavených pecí popíjejíce podloudně získaný alkohol. Duševně nacházeli se většinou na úrovni otroků a byli tělesně i duševně zdegenerovaní. Podobně bylo tomu na kalifornských farmách a plantážích, kde rovněž pracovali katoličtí Mexikáni, Italové, Španělové a černoští orthodoxní protestanti. Neschopní práce kvalifikované, konali tito lidé úkoly nejpodřízenější.

O výchovu těchto otrockých duší a získávání nových starají se různé církve v zájmu beznáboženských boháčů, kteří na vydržování kostelů, kněží a kazatelů věnují značné sumy. (Pozn. redakce: Je dost smutné, že se tak děje, ale je to lepší než kdyby to platil stát z daní občanstva).

Z povahových vlastností, které se takto pěstují, uvádím aspoň některé. Na prvním místě poddanost a poníženost. Takový náboženský služebník, který se vydává za nástroj Nejvyššího a slouží mamonu, vynakládá celý svůj um, aby tvořil a udržoval ve svých církevnících pocity červí nicotnosti, ubohosti, hříšnosti a nemohoucnosti. Udržuje v nich víru, že si nezaslouží ničeho dobrého, a jestli přece něčeho dobrého se jim dostane, je to pouhá milost, a každé trápení je jen důkazem boží lásky.

Procitne-li v někom touha po svobodě, samostatnosti, sebeuplatnění, bývá zakřiknuta pověrou o ďábelském pokusu zničit člověka. Strach, tento duševní jed, bývá uměle pěstěn a podáván ve všech možných náboženských kelímkách jako lék, aby člověk dokonale ozdravěl, místo toho však dostavuje se vnitřní otrava, jejíž symptomy se jeví v podobě zakřiknutosti, shrbenosti a ustrašenosti.

CESTY A CÍLE

Jinými výstavními ukázkami této výchovy jsou: mělkost, dvojakost, nesnášlivost, kalvínský fatalism a římský fanatism.

A je-li duševní a náboženský základ mnohých amerických občanů tohoto druhu, nedivme se, že je tam tolik povrchnosti a že mají větší procento otrockých duší, mravních a povahových slabochů, ba i zločinců, než bychom od tak kulturní země očekávali.

Je tam však i druhá strana, maličká počtem, avšak co Amerika má velkého a krásného, vděčí jejímu úsilí. Tito lidé tvoří a udržují amerického ducha svobody, pořádku, pokroku, a lidskosti. K nim lze s dobrým svědomím počítati na prvním místě americké unitáře. Ačkoli američtí organisovaní unitáři tvoří toliko jednu sedmnáctinu procenta veškerého obyvatelstva, přece u porovnání se všemi ostatními vykazují největší počet vůdčích osobností v americkém kulturním životě. (Jako doklad viz Who's Who in Amerika).

Od samého počátku americké historie tito unitáři razili cestu pokroku a lidskosti a byli to hlavně oni, kteří se přičinili o zdolání nízkých, nemravných vykořisťovatelů jihoevropských. Z jejich řád vyšli čtyři američtí presidenti. Nejřednější americké university byly založeny unitáři, a jsou dosud jimi podporovány a spravovány. Přijdete-li do továrny, kde dělník a zaměstnavatel jsou kamarádi, kde je postaráno o rodinu dělníka, o její zdraví a duševní vývoj, zeptejte se, kdo je zaměstnavatelem, a dozvíte se, že je to unitář nebo někdo blízký unitářství.

Po čtyřletém pobytu v Americe, oklikou přes Tichý oceán, Japonsko, Čínu, Sibir a Rusko vrátili jsme se domů. Od prvního vstoupení do našich vlaků cítili jsme ovzduší toho, co jsme také zažili v Americe s bolestí v srdci. Měli jsme dojem, že je to týž duch otroctví, poddanosti, nafoukanosti, službičkování vedle founovství, ustrašenost při zařatých pěstech v kapse.

U vědomí neobyčejného nadání a vysokých kvalit našeho lidu, bylo nám k slzám při spatření těchto karikatur pravého češství. Náš dobrý český lid už si ani není vědom, jak ho pokřivili. Vychovali to v něm, je to nyní v jeho krvi a nervech, v myšlenkách a činech.

Po staletí byl český člověk otravován a jeho charakter mrzačen. A jaký je toho výsledek? Jdeme do úřadů, dílen, škol, obraťme se kamkoli, všade potkáváme temné stíny klerikální výchovy. Snad to není tak zlé, jako v uvedených případech amerických,

pokud se týká *úrovně*, avšak stálo by za uvážení, jestli to v jiném ohledu není horší, zvláště když bychom si odmyslili všechna dávově líbivá hesla, do nichž starý otrocký a nesnášlivý duch klerikalismu se přestrojil.

Buďme k sobě upřímní a řekněme si, jestli spolu neneseme vinu na udržování nynějšího stavu, byť i jen formální příslušností k systému, který jej hlavně zavinil. Řekni si, milý čtenáři, zdali už i tvůj čas nepřikvapil, postavit se do řad těch, kteří vážně usilují o uplatnění nejlepších kvalit českého člověka a k dosažení vrcholných úspěchů kulturních i hospodářských.

Svoboda a jednota unitářů.

V žádné jiné náboženské společnosti není tak velké svobody přesvědčení, jako mezi unitáři. Jestli v některé jiné společnosti náboženské vyskytnou se u jednotlivců odlišné názory, je to v rozporu s vyznáním jednou přijatým a drženým. Unitáři jsou však jediní, kteří nemají ani závazného vyznání ani závazných obřadů. Byť někdo sebe odlišnější měl přesvědčení, není to v nijakém rozporu se zásadami unitářskými a nevzniká z toho nevraživost.

Z toho by se mohlo soudit, že mezi unitáři je chaos, že jeden druhému nerozumí, že není jednoty. Pravý opak je pravdou. Nikde není tak málo kaceřování a tak málo roztržek jako právě mezi unitáři. Každá z katolických a protestantských církví je rozštěpena na mnoho sekt. Některé se odtrhly pro odlišnou formu křtu, jiní pro jiný výklad Večeře Páně a mše, jiní pro jiný názor na Boha nebo na Krista atd. Unitáři od samého počátku nezažili ani jediného rozštěpení. Jak si to vyložit?

Ve společnosti, kde lidé myslí a nejsou vázáni formulkami pouhého věření, je vždy naděje, že se shodnou, neboť shoda je tu věcí poznání, zkoumání, přesvědčení. Unitáři, na příklad, kdysi velmi si zakládali na bibli. Jakmile však pokrokem věd bylo prokázáno, že bible je knihou lidskou a že v ničem se nepovznese nad kulturní úroveň doby, v které byla psána a ve všem se mýlila, v čem se tehdejší lidé mýlili v rozdílu od doby dnešní, unitáři přijali tyto výsledky vědy jako samozřejmost a nikdy se o ně nehádali.

Lidé, kteří myslí a mají přístup k vědám, snadno se dohodnou o věcech, které jsou vědou prokázané. Je dobře známo, jak

CESTY A CÍLE

dlouho katolíci se o to přeli, jestli skutečně se země točí kolem slunce a ne naopak. Podobně má se to se vším ostatním. Evangelíci, jsouce založeni na bibli, mají dosud o to spory, jestli oběti krve za hříchy lidí jsou zvláštním požadavkem Boha, anebo pověrou, která se vyskytuje u všech národů na stupni barbarství! Takové spory jsou mezi unitáři nemyslitelný.

Jsou ovšem věci, o kterých se myslící lidé, i když smýšlí nábožensky, dohodnouti nemohou. Unitáři však mají v rozdílu od ostatních tu zvláštnost, že jsou ve věcech víry nejen vůči jiným, ale i uvnitř mezi sebou krajně snášeliví. Oni říkají: co je dokázatelné, to ať mi někdo dokáže a budu mu vděčen, a v tom, co nikdo nemůže dokázat, ať mi dovolí, co já dovoluji jemu, totiž aby měl o tom svůj vlastní názor. A čím jsou svobodnější ve věcech víry, tím větší důraz kladou na mravní úroveň člověka.

O každé věci, dnešnímu člověku nezbadatelné, je možné mítí tolik oprávněných názorů, kolik je na světě myslících lidí. Tak se to má, na příklad, s představou Boha. Mezi katolíky a evangelíky, zvláště u nás, najdou se však i universitní profesori, kteří vědí velmi přesně, co je Bůh, jak smýšlí o lidech, jak daleko je od nich a od světa vzdálen, co kdysi dělal, co dělá dnes a co bude dělat po několika tisíci letech. Oni však tyto svoje představy nevydávají za jeden z tisíce oprávněných názorů, nýbrž za neomylnou pravdu, v níž věřit je nevyhnutelnou podmínkou, aby člověk byl spasen aneb docela aby byl vůbec považován za rozumného a slušného člověka, který také něco ví a také umí myslet.

Jestli mezi unitáři jsou různé představy o Bohu, a jestli někteří už ani slova Bůh neužívají, protože bylo s ním spojeno tolik pověrečných představ, nesmíme se tomu divit. Třeba si jen připomenouti, jakou představu měl pisatel bible, když napsal o Bohu, že z Adamova žebra vzdělával ženu nebo že hledal Adama, který se před ním schoval, anebo jak chodil Bůh po zemi a nechal se pohostit, atd. Také se nedivme, že unitář nepovažuje se za tak moudrého a s Bohem skamaráděného, aby se odvážil, jako se děje jinde napořád, Bohu na modlitbách dlouhými řečmi vykládat, co by všechno měl v nejbližších hodinách a dnech vykonat za slibované díky a pochvaly, jichž se mu pak v dalším říkání modliteb a žalmů dostane. Unitáři rovněž pěstí „pozdvížení mysle k Bohu“ ve spojení s dobrými předsevzetími a s pocitem vděčnosti k nejvyššímu Dobru, ale čím dál více se vzdalují od toho, co bývá také

zváno modlitbou, ale pro myslícího člověka s opravdovou úctou k Největšímu Tajemství bylo by rouháním. Modlitba nemůže pro unitáře býti dost uctívá a vroucí u vědomí velikého Jsoucna, které nás proniká a může nás duchovně obohatit, jsme-li správně k přijímání těch božských vln naladěni. Nikdy si však unitář nemyslí, že může změnit Boha, věří však, že pozdvižením mysle a meditací může sebe povznést a změnit.

Není tedy mezi unitáři toho kaceřování a roztržek jako u jiných, protože lidé nemyslíci se zpravidla k unitářům nehlásí a nejzákladnějším principem unitářského poměru k jiným je snášenlivost a ochota, poznat, zkoumat a přijat nové pravdy, když by je někdo přinášel a mohl o jejich pravdivosti přesvědčit.

Nekladou důraz na společnou víru, nýbrž na společné úsilí o lepší poznání pravdy, o lepšího člověka, lepší společenské řády a poměry. Nezakládají si na neomylném pojetí tajů života, spíše kladou důraz na určitý postoj k životu a na jistou mravní a charakterovou úroveň. Nechlubí se také, že by oni nejsprávněji a nejlépe se starali o Pána Boha, jestli se mu dostalo všech poct a díků a jestli lidé mají o něm správné pojmy — tyhle věci ponechávají na starost těm druhým. Jejich rozum o tom, co je správná bohoslužba, je více ve smyslu Ježíše, jakožto služba bližnímu s náboženskou pohnutkou, totiž, pod zorným úhlem věčnosti a u vědomí přítomnosti Toho, který ve všech sídlí a činí je navzájem příbuznými.

Václav Rubeš:

Upřímnost v náboženství otázkou charakteru.

Nic nám tak neprozradí charakter člověka jako srovnáváme-li jeho myšlení a jednání s církevní příslušností. Právě ta dvojakost v otázce náboženské je jedna ze špatných vlastností, která snižuje charakter člověka nejen v očích druhých, ale nutně musí snižovat i v očích vlastních.

S kolika nesrovnalostmi se tu shledáváme! Jsou to mnohdy i vzdělaní lidé, kteří v otázce náboženské jsou naprosto nedůslední. Ale ať své jednání odůvodňují jakkoliv, vždycky se v tom zračí určitý nedostatek jejich charakteru. Hlásí-li se kdo k určitému vyznání, ať je to katolické, mohamedánské nebo židovské, a věří-li všemu a koná-li všechno co dotyčná církev předpisuje,

**CESTY
A CÍLE** svědčí to o jeho poctivosti. Ale kolik je ještě takových poctivců? Obyčejně s dětskými léty a jak rozumu a zkušeností přibývá, přestáváme věřit, že svět byl stvořen v šesti dnech, že Bůh učinil ženu z Adamova žebra, nevěříme v božskou trojici, zmrtvýchvstání Krista, ani v neposkvrněné početí, a přece mnozí nemohou se odhodlat k upřímnosti a rozhodnout se dle toho.

Jsou to nejrůznější důvody, pro které lidé zůstávají matrikovými příslušníky. Obyčejně je to *konzervativnost*, určitá setrvačnost, která brání mnohému se pohnout a podrobit revisi své myšlenkové a citové vztahy. V jejich setrvačnosti nepohne jimi ani nejsilnější argument. Na výtku, proč zůstávají v té neb oné církvi, obyčejně dostáváme od nich odpověď: Víte, já tomu všemu, co kněží káží také nevěřím, ale když už jsem se v té církvi jednou narodil, tak v ní chci i zemřít. Moje babička v ní byla vychována, maminka i tatínek, proč bych já měl dělat něco jiného.

Jiným zase chybí *odvaha se rozhodnout*. Nemají dost síly postavit se na vlastní nohy. Příliš dlouho bylo jim vštěpováno učení určité církve a její morálky, až ovlivnilo celé jejich podvědomí. Později i když zavrhlí toto učení, přece v podvědomí jim něco zůstalo, co jim brání se úplně svobodně rozhodnout.

Netečnost k náboženským a církevním otázkám je také vlastnost mnohých. U těch byste marně hledali hlubšího pochopení pro duchovní věci. Také touha po vyšších hodnotách, po lepším a dokonalejším životě bývá u těchto lidí velmi vzácnou věcí.

Dále různé *společenské ohledy* bývají také vítaným štítem, za který lze dobře schovati svoji nedůslednost. Jsou to ty babičky, tetičky a nevím kdo ještě, pro které leckdo raději snáší příhanu zpátečníka. Je to slabost, nedostatek energie a sebevědomí. Ohlížejí se nalevo a napravo, co by tomu řekl ten neb onen, místo aby si jednou rozhodně a poctivě řekli: Nikdo a nic mě už déle nemůže zdržet tam, kde jde o můj charakter.

Nejsilnější vlastností, pro kterou tolik lidí zůstává v zpátečnických církvích, je *vypočítavost*. Hmotné zaopatření, naděje na pohodlnější existenci a pod. znamená pro mnohého více než upřímný charakter. Pro lepší hmotnou vyhlídku bude se hlásit třeba i k nepřítelům vlastního národa a k znásilňovatelům zdravého rozumu. Jsou u nás kraje (na Slovensku), kde člověk stojící v bezvýznání nebo hlásící se k pokrokové společnosti náboženské, musí neustále bojovat o svá práva a to právě odstraňuje tak

mnohého slabocha. Raději se stane pokrytcem, jen když mu z toho kyne nějaká výhoda. Někteří z vypočítavosti, chtějí ošálit i svého Pána boha. Kolik lidí zůstává v zpátečnické církvi, třebaže se v ničem neřídí co ona předpisuje, jen proto, aby jak se říká, měli „zadní dvířka otevřená.“ Je to strach před zlým bohem, jehož představa byla v mládí do nich vtlučena. Kdykoli jim rozum staví před oči jejich dvojakost, vždy se z podvědomí ozve: „Co kdyby přece něco . . .“ Totiž tento druh lidí nedovede si myslit žádnou jinou představu boha než jaká jim byla vštípena v hodinách náboženství.

Církevní příslušnost není záležitostí pouze jednotlivce, jak se domnívají ti, kteří se k oněm církvím hlásí. Týká se to na prvním místě otázky národohospodářské. Je známo, kolik milionů na to ročně jde ze státní pokladny. Kolik dobrého by se za to dalo vykonati! Místo toho máme zástup zmrzačených, nemohoucích a ufnukaných duší. Kdyby bylo více pevných a důsledných charakterů, a samostatně myslících mozků, oč lépe by se žilo na zemi!

Tím, že někdo vystoupí z té neb oné církve, s jejímž učením nesouhlasil, nevykonal ještě vše. Mravní povinností každého člověka, toužícího po pravdě a vyšším poznání, je přiložit ruce k dílu a pracovati spolu se všemi, kteří o tytéž hodnoty usilují.

Unitářství, vyšlé z nejčistší snahy po dobru, kráse a pravdě, obsahuje v sobě to nejlepší. Má na prvním místě na zřeteli celého člověka, jeho duševní i tělesnou stránku. Má snahu vésti i k těm nejvyšším pravdám a zahrnuje v sobě všechny kladné hodnoty, po kterých jen lidské srdce může zatoužit. Dává každému možnost se rozvíjet a pomáhá mu nalézt a uplatnit to nejlepší co v sobě má.

Unitářství se stalo životní náplní každého, kdo se už dopracoval vyššího poznání a naučil se na život a na všechno kolem dívat s hlediska věčnosti. A těm, kteří teprve k tomuto poznání snaží se dospět, unitářství napomáhá a ukazuje cestu.

Nezáleží na tom, že toto hnutí nese název unitářství. To je jen slovo, které nepovídá takřka nic o obsahu. Mohlo by se to nazývat stejně i jinak. Je to náboženství, ku kterému docházejí všichni velcí lidé na celém světě a ve všech dobách a ku kterému musí jednou celé lidstvo dojít. Toto náboženství nemá žádnou věrouku, není nic umělého, nic vymyšleného, je to neustálé hledání, nacházení a vychutnávání věčných a neměnitelných pravd, po kterých duše lidská v své božské podstatě prahne.

CESTY A CÍLE

Lepší a šťastnější život není něco, co může spadnout s nebes, ten si musíme vybudovat sami. Bude vždy jen takovým, jakým ho sami učiníme. Ráj, slibovaný nám po smrti, má začít už zde na zemi spoluprací a obětí. Službou člověku zhodnocujeme i svůj vlastní život.

Zveme všechny lidi dobré snahy k spolupráci.

Úrovně a uvědomění.

(Odpověď »Nedělní besídce« a »Svobodě svědomí«.)

Vzhledem k mimořádným okolnostem bylo i toto číslo věnováno věcem týkajícím se především českého unitářství. Počínaje příštím číslem bude obsah znovu přizpůsoben širším zájmům Svobodného bratrství a v tom smyslu zdokonalován. Čtenáři proto odpustí, jestli ještě jednou reagujeme na projevy v novinách o unitářství. Opět nám výstřižková kancelář dodala hromádku velmi příznivých, ba lichotivých posudků a poznámek, vesměs listů a revuí necírkevních. Církevní časopisy však pokračovaly na úrovni toho, co považují za křesťanské uvědomování svých lidí. Nás jen více přesvědčují o tom, že z nich mluví hlas zanikající kultury, která má dosud na své straně hmotný majetek a počet matrikových příslušníků, ale duchem poklesla k stranicosti oněch politických partají, kterým pravda je totožná s příslušností k straně. Zvláště se tentokrát vyznamenal čas. „Nedělní besídka“ redigovaný českobratrským evangelickým farářem B. Smetánkou. Co je unitářství, o tom nepověděl nic. Činí jen pohrdlivé poznámky o tom, co sám dělá, a o čem předpokládá, že to také chceme dělat, ale ničím nedokazuje, že už to děláme. Chceme prý státní podporu, jakou dostávají evangeličtí faráři. Není to pravda. Posmívá se tedy pan farář sám sobě a svým bratřím v Kristu a nezadá v tom jistě žádnému jezuitovi. Také píše, že Čapek se nyní stane státním reformátorem. Kéž by Bůh dal, aby se jím mohl státí, první věci, kterou by zařídil, byla by rozluka církve a státu a vynaložení milionů, které stát vynakládá dosud na kněze a faráře ať kterékoli církve, aby vynaložil na školy, nemocnice, útulny a jiné velmi naléhavé věci. Čapek až dosud sloužil státu z lásky a bez jakýchkoli nároků a chce tak činit i dále; jen to ho mrzí, že z daní, které ročně platí, jsou také vydržováni klerikální štváci.

List duchovenstva církve čsl. „Svoboda svědomí“ trochu nesvědomitě či blahovolně? přidal k ústavě čsl. unitářů hned 300 článků, to je víc než 21krát tolik co jich vůbec máme. A z toho usoudil,

že jsme se vzdali svobody myšlení!!! Byli bychom bratrské redakci „Svobody svědomí“ velmi závázáni, kdyby nám aspoň trochu naznačili v čem a jak a proč myslí, že jsme se vzdali svobody myšlení.

Nemůžeme dále pochopit, proč nám čbr. evangelíci a čsl. kněží vytýkají, že jsme se dali pod ochranu státní. Což oni stát, kterým nota bene v rozdílu od nás jsou vydržováni, což ten stát neuznávají? Což jsou u nás také někteří občané, kteří o žádnou ochranu státní nestojí?

rt.

Kritika slov.

Návrat k někomu.

Přes tu chvíli bývá slyšeti po národech: „Zpět k veliké minulosti! Vraťme se k otcům!“ Francie má své návraty ke klasicismu, Němci se vracejí jednou ke Kantovi, jindy k romantice a zase jindy k Tacitovým Germánům, a my sami, jelikož nejsme o nic horší, než ostatní, se vracíme k Smetanovi, Alšovi, Nerudovi, a nevím ke komu ještě. Tato nostalgie je typická pro chvíle slabosti. Máme snad jít ku předu? Co tam? V budoucnu není jediného pevného bodu, jediné zaručené hodnoty; všechny možnosti jsou snad už vyčerpány, vše nás zklamává a sami už si nedůvěřujeme. Ach, tedy raději zpět, k nepochybným a nesmrtelným hodnotám; raději zpět než jepicovitě žít ku předu. Zpět ke kořenům, — avšak (máme-li už zůstatí při kořenech), nechceme-li „ke kořenům“ jako cizopasní červi, co s nimi chceme? Vrací se list nebo květ, či větev ke kořenům? Naopak, spíše kořen se vrací ke květu, jímž kdysi býval. Jádro nevypouští nový kořínek z nostalgie, nýbrž proto, aby jeho očko se slepě hnalo vpřed. Heslo kořenů je „vpřed“ — jiného poučení příroda nedá. Nebo „návrat k tradici“: pod tím slovem se myslí, že tradice je něco hotového a méněcenného. Ale což je-li tradice živá, jako sám život? Co mi je platno toužít „zpět k síle mého dlouhověkého dědečka?“ Snad — mohu mít tu důvěru — žije ve mně jeho tradice dlouhověkosti; ale tu mi nezbyvá než zkusit to a žít ku předu až do osmdesáti osmi let. Snad v nás žije bez počtu národních tradic; musíme to zkusit tím, že budeme žít, tvořit a prospívat — zdar je před námi, ale nikoliv za námi. Pravá důvěra v tradici je: „Je s námi, vše je hotovo, s pánem bohem ku předu.“

Náš.

Slovo „náš“ označuje hlavně velmi slavné a výtečné osoby: náš Hus, náš Žižka, náš Palacký, náš Aleš, a Smetana, náš Svatopluk Čech a mnoho jiných. Naproti tomu nikdy se neříká „náš Milota z Dědic“, „náš Koniáš“, „náš Dederá“ — abych nejmenoval

někoho živého. Je sice pravda, že Milota z Dědic či jiný zrádce, přeběhlík, zbabělec nebo špatný chlap je neméně „náš“; nejen proto, že je z nás, ale hlavně proto, že je příkladem a typem něčeho v naší povaze, něčeho, k čemu se nechceme hlásit, ale čeho se, dejme tomu, nemůžeme docela zbavit. K čemu náš Hus mluvil pravdu, lže-li náš Vašek? Co tu pomůže náš udatný Žižka, je-li náš Franta zbabělý jako králík? Pro nás je náš národ zobrazen naším Žižkou, naším Komenským, naším Smetanou a tak dále; pro přesporní, sousedy a cizince však náš národ je zobrazen naším Vaškem, naším Honzou, naším ministrem, naším kýmkoliv; a nejsmutnější je, že se ty dva obrazy sobě naprosto nepodobají. Možná, že náš Hus vrhá trochu stínu na našeho Frantu; horší je, vrhá-li náš Franta trochu stínu na našeho Husa. Každé pořádné a rozumné vlastnictví zavazuje; musí se, jak se říká, „nechat vidět“ nejenom slovy, nýbrž i okázalými skutky. Jsme-li bohatí na „naše“, pak by to měl každý z nás ukázat celým svým jednáním, svou statečností i uměním, svou vzdělaností i jarostí; nemůže-li to aspoň trochu ukázat na sobě, tu se věru nemá čím chlubit. Ale i když se tedy nemůže chlubit, není to žádné neštěstí; neštěstí začíná tehdy, když nám není k ničemu, pranicemu dobrému to, že *on sám* je „náš“. *Z knihy K. Čapka: Kritika slov.*

CO NOVÉHO VE SVOBODNÉM BRATRSTVÍ?

Velmi mnoho. Především vrátili se nám z čtyřletého studia v Kalifornii dva, pro své poslání dobře připravení pomocníci, br. Karel Hašpl a jeho žena Bohdanka, rozená Čapková. Přijeli sice trochu pohublí, asi po cestě, kterou vykonali přes Tichý oceán, ale přivezli si nadšená srdce a hlavy plné nových myšlenek a plánů. — Jinou potěšitelnou zprávou je, že v přední budově našeho domu jsme konečně získali řadu pěkných, velkých místností, které po vhodné úpravě budou sloužit našim účelům. Co toto píší, jsou tam sice ještě hromady malty a probouraného zdiva, ale práce jde rychle kupředu a do měsíce doufáme, že přestěhujeme do předu již kancelář a začneme s vnitřním zařizováním. Nejvíce se těšíme na čítárnu, která bude členům denně přístupna a pak na knihovnu. Bude tam též zvláštní místnost pro poradny, klubovna pro mládež a pro maminky s dětmi. Úprava místností si ovšem vyžádá

značného nákladu a což teprve vnitřní zařizení. Při tom spoléháme jen sami na sebe. Nezapomínejte proto na sběrací akci na dům. Každá koruna, kterou věnujete, přibližuje nás k uskutečnění toho, oč usilujeme už několik let: k vybudování vlastního domova, ozdravovací stanice a domu tvůrčí práce pro lepší jedince a zdravější celek. — Při tom nezůstáváme jen při kreslení plánů pro nejbližší budoucnosti. Všechny pracovní skupiny jsou již v plné činnosti. Nový krok k dalšímu zdokonalení učinila Nedělní škola. Kroužky dětí se organizují tak, aby učitelé mohli se více věnovati jednotlivcům. Učitelé pak sami vedle svých přípravek mají zvláštní kurs pro hlubší poznání výchovné práce, aby byly k svým úkolům v Nedělní škole dobře připraveni. Rodiče mají rovněž svůj kroužek při Nedělní škole a kromě toho ještě se chystají s nimi speciální schůzky. Výchovný plán pro letošní rok je podrobně vypracován.

Zdůrazňuje se vypěstění mravního charakteru dítěte, péče o jeho fyzickou základnu, náboženská orientace a schopnost o uplatnění se v praktickém životě. Zápis nových dětí koná se každou nedělí před zahájením. — Také Mladá generace pracuje programově. Zájmové skupiny se pravidelně scházejí. Klub mladých, který tvoří jednu z těchto skupin, má pravidelné páteční schůzky v domě Svobod. bratrství vždy o půl 8. hod. več. Každý večer má svůj ráz a práce, která se tam koná je ve znamení převýchovy charakteru jednotlivců, ve snaze prohloubiti jejich znalosti principů Svobodného bratrství a dáti jim informace o událostech a hnutích přítomné doby. Noví bratři a sestry jsou vítáni k spolupráci. — Kladenští rovněž zahájili již své schůzky a pravidelně veřejné přednášky. — V minulých dnech navštívili nás vzácní hosté, přátelé z Transylvanie, dva maďarští studenti, kteří se účastnili našeho nedělního shromáždění a přednesli srdečné pozdravy transylvánských unitářů.

—ž—.

ÚSPĚCH PŘEDNÁŠEK SVOBODNÉHO BRATRSTVÍ V PRAZE. Svob. bratrství je organizací v Praze, která vykazuje největší návštěvu pravidelných přednášek. Přednáška, která je v neděli dopoledne ve velkém sále Slovanského ostrova opakuje se každé úterý ještě v paláci Radio při přeplněném sále. Děje se tak již řadu let. Jaký to je úspěch nejlépe lze posoudit porovnáním s přednáškami, které letos pořádá českobratrská církev evangelická v Praze, která zde čítá 24.000 členů. Uspořádala celoměstský přednáškový běh v tomtéž sále, kde se konají přednášky Svobod. bratrství a přes veškerou agitaci v tisku, ve sborech a plakátováním, jakož i výběrem svých nejlepších řečníků podařilo se jí sezvati ne více jak polovinu posluchačstva, který je obvyklý při pravidelných úterních přednáškách Svobodného bratrství.

Upozornění ohledně přestupů. CESTY A CÍLE

K celému nákladu přikládáme po dvou přestupních blanketech, abychom těm, kteří sympatizují s ideami Svobodného bratrství a chtějí se k nim přiznat i veřejně při sčítání lidu, usnadnili formality přestupu. Podle zákona je „bezvyznání“ také konfesí a proto je nutné vystoupení z bezvyznání oznámovat. Při každém výstupu žádají úřady, aby bylo udáno, kde byl dotyčný křtěn nebo zapsán do matriky narozených. Jestli někdo patřil k církvi nebo náboženské společnosti státem neuznané, nutno si počínati jako když vystupuje z bezvyznání. Také ti, kteří vystoupili dříve z některé církve a přihlásili se k Svobodnému bratrství budou počítáni k „bezvyznání“ dokud se nepřihlásí úředně k unitářům. — K přestupu dítěte do 16 let je potřebí podpisu obou rodičů, a je-li otec mrtev, podpis poručníka. Přesně vyplněné blankety zašlete buď politické správě a nás o tom uvědomte, nebo je zašlete nám a my obstaráme vše sami.

✱

UPOZORNĚNÍ!

Ze spolehlivých pramenů se dovídáme: Na základě § 18. a 19. nařízení o sčítání lidu (Věstník MŠANO č. 3. r. 1930), že při vyplňování sčítacích archů a jejich kontrole jest řeč o »osobních« dokladech, nikoli o veřejných úředních listinách. Směrodatný i při náboženské příslušnosti jest údaj, vepsaný do rubriky stranou samou a nikdo, ani sčítací komisař, není oprávněn samovolně tu něco měniti. Členové SB necht proto napsati do rubriky »náboženská příslušnost« UNITÁŘ.

CESTY A CÍLE

Redakční.

Protože je toto poslední číslo před novým sčítáním lidu, položili jsme v něm největší důraz na náboženskou poctivost a opravdovost, které je u nás velký nedostatek. Jsme si při tom dobře vědomi, že je to jako kapka na rozžhavenou plotnu, že několik našich článků v tom náboženském chaosu a znemravenění mnoho nespraví. Jestli však aspoň část našich čtenářů si to vezme k srdci a stanou se podněcovateli druhých, méně uvědomělých, přece to za to stálo. Do příštího sčítání lidu nebude již české unitářství jen paprskem, který se prodírá mlhami českého náboženského myšlení a života, ale bude majákem, každému viditelným, kdo má oči otevřené. V širokém rámci Svobodného bratrství bude ono znamenat nový životní postoj, novou metodu myšlení, novou životosprávu, novou kulturu bydlení, šíření zdraví, svěžesti a radosti ze života, novou výchovu, nové pracovní metody a boj proti všemu, co člověku ubližuje, proti nemocem, bídě, pověrám. Pomož, kdo máš chuť a dobrou vůli, připravovati zrození nové rasy, obrozeného češství, vznešeného lidství,

které na své cestě od animality k humanitě se nyní chystá jíti dále od humanity k divinitě. Č.

LITERATURA.

Nakladatelství »Orbis« vydalo :

Adolf Loos: Řeči do prázdna. Str. 252. Cena Kč 25.—. Soubor výborných statí o architektuře, bydlení, oblékání a jiných praktických věcech. Zdravé myšlenky, dobré nápady, úvahy hodné čtení.

Edmond Vermeil: Soudobé Německo. Str. 304. Cena Kč 35.—. Dobrá kniha pro poznání poválečného Německa po stránce politické i hospodářské. Výklad je živý a nese pečeť francouzského ducha.

Nakladatelství Melantrich v Praze vydalo :

William James: Druhy náboženské zkušenosti. Cena Kč 35.—, stran 323. Známý americký hlasatel pragmatismu pokouší se v knize s hlediska své filosofie vyložití fakt, že náboženská zkušenost jest obecně lidský cit a vědecky odůvodňuje rozmanitě, často náhlé změny, které se dějí v nitru náboženského člověka. Je zajímavé, že kniha je psána v unitářském duchu a o unitářství James mluví jako o náboženství zdravé mysle. Kniha si zaslouhuje pozornosti a je snad první psychologii náboženství v češtině, která vychází za 25 let po prvním anglickém vydání.

C. H. Broohs a Jan Meloun: Příručka experimentální grafologie. Zabývá se t. zv. nepřírozeným písmem jak se jeví u různých národů a také u Čechů. Autoři jsou spolupracovníci Roberta Saudka, který je uznaným světovým expertem v grafologii, což propůjčuje knize vážnosti a doporučení.

R. L. Stevenson: Poklad na ostrově. Melantrichovy knižnice právě vyšel svazek 72-73. Dobrodružný román. Cena brož. svazku 2 Kč.